

mo neznano veliko skupno število. Pravijo, da je prav toliko plemen žival, katerih še ne poznamo, kakor taistih, ki jih že poznamo, sploh pa ima živalstvo več plemen, kakor rastlinstvo. Število vseh živečih stvari hočejo nekateri postaviti na sedem milijonov, ako tedaj pomislimo, da je zopet vsakega plemena veliko posameznih ali poedincev, ki bivajo raztreseni po vsi široki zemlji, namreč po kopnem, v zraku in v vodi, nehali bomo šteti in z začudenjem mora človek vsklikniti: Gospod, kako velika so tvoja dela, in koliko jih je, in ti si vse tako modro vredil!

Nazorni nauk.

Poletje.

Spomladi dan raste, o začetku poletja imamo najdaljši dan, tedaj najkrajšo noč. — Spomladi tudi toplota narašča; toraj je konec pomladi veliko toplejši, kakor začetek, tedaj je tudi ob začetku poletja veliko toplejše, kakor ob začetku spomladi. Pa ko bi kdo mislil, daljši ko je dan, toplejši je, in da toplota ponehuje, ko se dan krajša, ni to tako. Marveč toplota le še narašča. Solnčna toplota znatno vpliva na ljudi, živali in rastline. Gosto zimsko obleko odložimo in oblečemo poletensko; tudi živali, ako še niso tega storile, premene svoje odevalo; tiči so izvalili svoje mladiče, ali pa ravno vale, a tam že vidimo, kako starka uči mlajše letati, ali kako stara donašata mladim živeža; drevesa so zeleno opravljena, pod katerimi se vesele življenja tiči in brezšteviline zaželke, a gosto zelenje na drevji varuje ne le živali in ljudi, marveč tudi sad, ki se razvija, pekočih solnčnih žarkov, žito je že dorastlo, se pozorilo, pridne ženjice že brusijo serpe, a seno je že pokošeno, in otava bujno zeleni po travnikih. — Ali moreš razumeti, kako pride, da iz tal poganja bilka, iz bilke pa poganja klasje, kako drevje poganja berstje, berstje pa cvetje, iz cvetja pa se nareja sad? Tega ne razumemo, isto tako ne, kako iz peške priraste tanka zel, iz jajca pa mladiči. To pa je jasno, da povsod deluje jedna in ista roka Božja. Zemlja je polna njegovih dobrot. Med vse letne čase jih je razdelil. Že sedaj v prvi polovici poletja nam daruje dišečih cvetic, sladkih češenj, iz zelnika dobivamo solate, graha in iz travnikov seno spravljajo. —

Žetev se začenja, a da se pozori rumena pšenica, treba je še večje toplote. Kdo ne pozna pekočih solnčnih žarkov? O poldne se človek rad skriva vročemu solncu in išče hladne sence, o hudi vročini vené tudi zeli. Kako prijetno je tačas zvečer ali zjutraj, kedar rosa pokrepča livade! Človek po dnevu išče hladne vode, da si utrujene ude pokrepča. Kako dobro nam dé kopanje ob poletni vročini.

Nekatere dni je pa vročina posebno nadležna, tako, da komaj sha-

jamo, in težko sopemo, ničesa nam ni po volji, še celo živali so klaverne, pravimo tedaj: soparno je. Zdi se nam, da je zrak poln sopara. Poslednjič se prikazujejo črni oblaki, naraščajo in se rázprostre po vsem nebu. Ognjeni trak švigne po zraku, enkrat, dvakrat in tako naprej, bliska se. Nevihta se bliža, ko se zablisne, zagermi, tem hitreje in močnejše, čim bliže je pri nas. Okoli nas in nad nami se vse stresa. Hudo vreme je. A sedaj se vlije huda ploha, blisk ugasne, grom utihne, počasi neha deževati. Nevihta je minula.

Veliko ljudi se boji hudega vremena. Pa zakaj? Nekateri se boje bliska, da bi jim hiš ne užgal, drugi se boje, da bi jih grom ne razdrobil. Gromskih pušic ni, a blisek vendar lahko veliko škode napravi, hiše in poslopje zažge, ljudi in živali pokonča, zakaj bi se ga ne bali? A pomislite, kolikrat smo že videli blisek, a kolikrat je zares škodoval. Največkrat švigne blisek iz oblaka v oblak, a na zemljo trešči le včasih.

Največkrat je pa ob hudi nevihti tudi ploha. No, v poletinski vročini dež pokrepča vse življenje v naravi, zrak se ohladi, po hudem vremenu solnce lepše sije, trave in zelišča veseleje rastejo, a ploha pa vendar le nekaj škoduje, zemljo preveč stepe, tudi svet tu in tam poplavi in tako škodo naredi. Ob hudi uri tudi časih toča pada. Kako velika je navadno toča? — A včasih je tako debela, kakor golobja jajca, da še tudi debelejša. Toča pobije kmetu žitno polje in uniči ves njegov trud. A toča zadene le nekatere kraje in bolj na ozko sega.

Vendar je korist, ki nam prihaja iz nevihte veliko večja, kakor škoda, ki jo napravlja tu in tam. Razven tega, da tako rekoč vse življenje na novo budi, ljudi in živali pokrepča, čisti tudi zrak škodljivih soparov; umirali bi ljudje in živali, ko bi dihali take sopare, tedaj nevihta odvrta veliko bolezni. —

Gledati nevihto, človek moli Boga, na čigar povelje blisek šviga iz oblakov tako hitro, da ga oko ne more spremljati, na čigar povelje gromi stresa skalovje in pečevje, da se maje drob zemlji, a vendar straha ne koperni, ker ve, da je ljubi Bog v nebesih, ki zapoveduje blisku in gromu, ki noče pokončati ljudi, marveč jih blagodaruje.

Nekaj škode, katero nareja blisek, se tudi lahko obvarujemo; večkrat so ljudje sami krivi nesreče. — Blisek rad vdari na visoka posloja, zato imajo po stolpih, in sicer po drugih poslopih strelovode. Blisek rad udari v visoka drevesa, jagnjeta, hraste i. t. d. Tedaj ni dobro pod visokim drevesom vedriti, kedar je hudo vreme blizo. Zapazili so tudi, da v hišo rado trešči, kedar se iz dimnika kadi. Najbolj nevarno pa je, ako se ob hudi uri zvoní, kakor je še sedaj tu in tam navada. Zvok pretresa zrak, in gibanje zraka privabi gromsko strelo, zato se je že zgodilo, da je strela v stolp udarila, ter ubila cerkovnika, ki je zvonil. — Kovinske reči tudi strelo na se vlečejo, tedaj ni dobro ob hudi

uri biti blizo izdelkov iz kovine, blizo železnih peči. — Tudi skušnja uči, da strela rada ljudi zadene, kedar ob hudi uri teko, hitro jezdijo, dirjajo. Tedaj, ako si ob hudi uri pod prostim nebom, je najbolje, da si miren, akoravno te dež do kože premoči. —

Poletje nehuje. Solnce in dež sta pozorila žito, ovočje že čaka roke, katera ga bo obrala, po polju se razlega petje koscev in ženjic. Po letu se kmetovalec zelo zelo trudi, da pridela sebi in nam vsakdanji kruh.

Valentin Vodnik.

A.

Prošna na Krajnsko Modrino.

Druži se k' men' Krajnske Modrina d'žele,
Jen' zapejt prov cverstu men' daj povèle;
Stur' sè vredna v' meni zažgati žele
Pesem pejt Krajnsko.

Al se men' zdi? — Al je mordej resnica?
Že leti ta modra prut' men' Divica,
Men' podà nje bela ked sneg ročica
Pišvo postransko.

Za dar Tvoj vsa hvala bod' Teb' Bogina,
Daj še spevoroškega pit' men' vina,
Ter bom žverglal, dokler ta pišv iz drina
Se narezkole.

V.*

I. Ta pesem se Vodnikovim vsém staviti sme na čelo. Perva njegova, o kateri se vé, bila je sicer „Mila Pesm“ P. Marku A. D. za odhodno l. 1775, natisnjena l. 1779, v hvaležni spomin učeniku, od kterega se je bil, kakor sam pravi, dosti naučil. V njej se ozira v preteklost in doveršuje nekako tedanje dobo v slovenskem slovstvu; v pričujoči pa se obrača v prihodnjost ter prosi Modrino ali Muzo sebi notranje vnéme, piščali postranske in pesniškega vina, vedoč, da poezija je dar nebeški. Po tej torej pričenja Vodnik novo dobo v naši književnosti, sam sebi nekako prerok, češ, žverglal bom, dokler se mi piščal ne razkolje. Razklala se mu je, in to — silovito.

Valentin Vodnik.

„Rojen sim 3. svičana 1758 ob 3. uri zjutra v gorni Šiški na Jami per Žibertu iz Očeta Jozefa, inu matere Jere Pancè iz Viča. Dedec Juri Vodnik je rojen v Šent Jakobi uni kraj Save, se je perženil na Trato